

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-99>

УДК 33.012.42/43:631.86

ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНИХ ДОБРИВ У КОНТЕКСТІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МАРКЕТИНГОВИХ ВІДНОСИН

TRENDS AND PERSPECTIVES OF ORGANIC FERTILIZER MARKET DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF CIRCULAR ECONOMY AND MARKETING RELATIONS

Некрасова Любов Аркадіївна

доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4305-7547>

Панченко Марія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7713-6139>

Niekrasova Liubov, Panchenko Mariia

Odesa Polytechnic National University

У статті проведено дослідження щодо трендів та перспектив розвитку ринку органічних добрив в контексті циркулярної економіки та маркетингових відносин. Проаналізовано сучасний стан ринку органічних добрив в Україні та у світі. Визначено основні тенденції на ринку продажу органічних добрив. Виявлено, що серед основних перешкод в розвитку вітчизняного ринку органічних добрив є: недосконалість нормативно-правової бази; обмежений доступ до зовнішніх ринків органічних добрив; відсутність у підприємств маркетингового досвіду виробництва та реалізації органічних добрив; слабкий розвиток внутрішньої інфраструктури тощо. Обґрунтовано рекомендації та організаційно-правові, методичні підходи до розвитку ринку органічних добрив. Останні дослідження та публікації свідчать про зростаючий інтерес до сектору органічних добрив в Україні та світі загалом. Зазначається, що попит на органічну продукцію постійно зростає, особливо серед споживачів, які цінують екологічність та якість продукції. Збереження стабільного імпорту органічної сільськогосподарської продукції свідчить про те, що імпортери в ЄС довіряють українським виробникам і продукції, яка відповідає стандартам органічного виробництва.

Ключові слова: ринок, органічні добрива, органічне виробництво, органічна продукція.

The article researches trends and prospects for the development of the organic fertilizer market in the context of the circular economy and marketing relations. The current state of the market of organic fertilizers in Ukraine and in the world is analyzed. The main trends in the market for the sale of organic fertilizers have been determined. The importance of the agro-industrial complex, which on the one hand ensures food production and on the other hand affects natural ecosystems, determines the tasks of balanced development of all its branches taking into account the emerging market trends. The basis for sustainable development of agricultural production is the fertilizer market, however, the trends in the use of fertilizers for plant nutrition and increasing soil fertility are subject to noticeable changes, which necessitates their regular study. The organic fertilizer market has growth potential, the key drivers of which are opportunity costs (rising prices for mineral fertilizers), changes in the legislative framework that provide for the transfer of manure from the waste category to a by-product when used as fertilizer, as well as an increase in demand for biofertilizers due to the development of organic agriculture. Ukraine has significant potential in the production of organic fertilizers, but there are a number of systemic problems that complicate the development of this sector. Insufficient investment, limited infrastructure for the production of organic fertilizers, as well as insufficient education of the farming sector regarding the benefits of using organic fertilizers are just some of the problems that prevent the full development of the organic fertilizer sector in Ukraine. However, solving these problems can stimulate the development of agriculture, increase the efficiency of production and contribute to the creation of an environmentally friendly product. Recent studies and publications indicate a growing interest in the organic fertilizer sector in Ukraine and the world in general. It is noted that the demand for organic products is constantly growing,

especially among consumers who value environmental friendliness and product quality. Maintaining a stable import of organic agricultural products shows that importers in the EU trust Ukrainian producers and products that meet the standards of organic production.

Keywords: market, organic fertilizers, organic production, organic products.

Постановка проблеми. Ринок органічних добрив має особливе значення для України і особливо у світі, оскільки його ефективне функціонування, з одного боку, є надзвичайно важливим для забезпечення продовольчої, екологічної та енергетичної безпеки держави, а з іншого – є фундаментальною біоекономічною складовою, з іншого боку, у зв'язку з тим, що Україна зараз є одним із найбільших гравців на світовому продовольчому ринку та займає лідируючі позиції за обсягом експорту сільськогосподарської продукції. Тому розвиток ринку органічних добрив, враховуючи постійне зростання вартості мінеральних добрив та дедалі гостріший їх дефіцит в Україні, вимагає пошуку шляхів забезпечення щорічно зростаючих потреб сільськогосподарських підприємств у забезпеченні рослин елементами живлення.

Відповідно до вище вказаного пояснюється основна проблематика, якій присвячене дослідження. А саме аналіз тенденцій сучасного стану ринку та визначення перспектив його розвитку в контексті циркулярної економіки та маркетингових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження питань сучасного стану, перспектив розвитку ринку органічних добрив висвітлено в роботах багатьох вітчизняних науковців, серед яких Артиш В. І., Зайчук Т. О., Милованов Є. В., Шлапак В. В., Дудар Т. Г., Андрійчук В. А., Бегей С. В., Берлач Н. А., Грановська В. Г., Бородіна О. А., Мартинюк М. П та інші. В їх наукових працях розкрито економічну значущість ринку органічних добрив продукції, визначено оцінку обсягу даного ринку, обґрунтовано доцільність розвитку ринку органічних добрив в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на ґрунтовні дослідження, здійснені науковцями, аналіз особливостей розвитку ринку органічних добрив в контексті циркулярної економіки та маркетингових відносин дозволяє стверджувати, що зазначене питання потребує подальшого комплексного дослідження, узагальнення та розвитку.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз органічного виробництва в

Україні, визначення трендів та перспектив розвитку ринку органічних добрив в контексті циркулярної економіки та маркетингових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція циркулярної економіки має на увазі суттєве зниження впливу виробництва на навколишнє середовище шляхом переходу від традиційної лінійної моделі виробництва, побудованої за принципом «взяти ресурси – виробити товар – утилізувати відходи» до замкнутих систем, які працюють за принципом циклу, що йде від виробників до споживачів та назад до виробників. У таких системах товари стають більш довговічними за рахунок збільшення тривалості їх життєвого циклу (тобто періоду, протягом якого продукт залишається функціональним і придатним для використання) і терміну служби (тобто періоду від створення до утилізації). Це дозволяє звести до мінімуму кількість твердих відходів, що утворюються, і забруднення навколишнього середовища, підвищити продуктивність використання ресурсів, створити нові робочі місця і підвищити конкурентоспроможність економіки.

Ця концепція тісно пов'язана із здійсненням інклюзивного переходу до «зеленої» економіки. Концепція «зеленої» економіки наголошує на впровадженні низьковуглецевих, ресурсозберігаючих моделей виробництва та споживання, тоді як циркулярна економіка передбачає замкнутий цикл виробництва та споживання [5].

За попередніми оцінками, світовий ринок органічних продуктів харчування становить 221 млрд дол., а ринок органічних добрив у 2021 році досяг позначки 10 млрд дол. Очікується, що у США до 2026 року його обсяг може становити 16,1 млрд дол. при середньорічному прирості 10%.

Європейський ринок є найбільшим, завдяки «зеленому порядку», що просувається, розвитку органічного землеробства і збільшення попиту на екологічно-чисті продукти. Світовий обсяг сільськогосподарських угідь, що обробляються органічними добривами, налічує близько 72 млн га, з яких 56% перебуває у Європі [3].

Лідерство у світі за площею органічного

землеробства належить Австралії. На другому та третьому місці – Аргентина та Іспанія, відповідно.

Відчуваючи зростаючий попит на органічні добрива, гіганти ринку переключили свою увагу на розширення виробництва органічних добрив, щоб отримати вигоду з незадоволеного попиту з боку споживачів.

Цільові субсидії, ринкові інвестиції, розширення потужностей та підтримка досліджень у галузі органічного сільського господарства є ключовими ініціативами уряду, які, ймовірно, сприятимуть продажу органічних добрив у найближчі роки [4].

В країнах ЄС зростає тренд органічної продукції і збільшення обсягу виробництва органічних добрив (рис. 1).

Україна має надзвичайний потенціал наявності сировини, а саме понад 51 млн. т курячого посліду, який можливо перетворити в соціально-економічні, екологічні здобутки шляхом великомасштабного виробництва органічних добрив при структурованому раціональному підході з урахуванням застосування інноваційних технологій утилізації/переробки та в короткостроковій перспективі практично розвинути ринок органічних добрив і майже повністю позбутися використання мінеральних добрив в Україні (рис. 2).

Український ринок органічних добрив характеризується майже повною відсутністю складової імпортозаміщення, а значить відсутністю впливу світової конкуренції з боку закордонних виробників цієї продукції. На сьогоднішній день Україна відстає від світових темпів утилізації/ переробки курячого посліду, проте з огляду на значний обсяг

виробництва сировини галузь органічних добрив має надзвичайний потенціал та перспективи.

Україна може встановити партнерські відносини з іншими країнами, що активно розвиваються у цьому секторі, для обміну досвідом та технологіями. Це дозволить Україні прискорити свій шлях до лідерства на світовому ринку органічних добрив та забезпечити стале підвищення ефективності в сільському господарстві. Україна має унікальні можливості для розвитку органічного сектора та зайняття важливого місця на світовому ринку [6]. Проте, це потребує системного підходу, інвестицій та підтримки з боку держави та суспільства. За належної уваги та розвитку, Україна може стати визнаним лідером у цьому перспективному та важливому напрямку сільського господарства.

У світі відповідно до тенденцій та тренду підвищення рівня споживання екологічно чистих продуктів харчування органічного походження прогнозовано зростає попит на органічні добрива.

У відповідь на зростання попиту на стійкі методи ведення сільського господарства ринок органічних добрив швидко розширюється. Ці природні альтернативи синтетичним добривам пропонують безліч екологічних переваг, таких як зниження ризику забруднення ґрунту та води, одночасне підвищення родючості ґрунту та біорізноманіття [7]. Розглянемо п'ять основних тенденцій, які формують ринок збуту органічних добрив.

1. Підвищення екологічної обізнаності

Підвищення екологічної поінформованості серед споживачів, фермерів та політиків

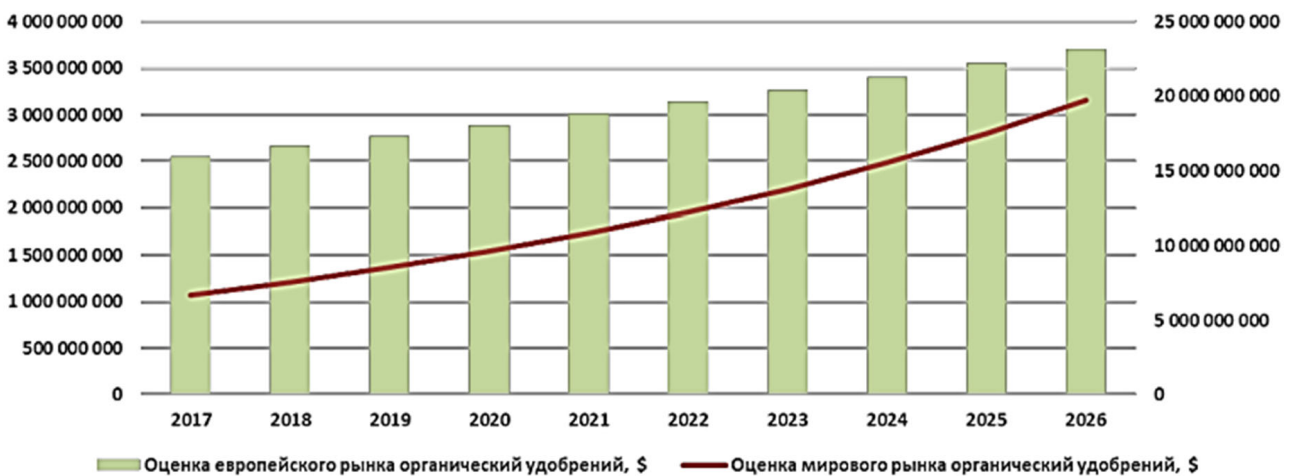

Рис. 1. Оцінка європейського і світового ринку органічних добрив за період 2017–2026 рр.

Джерело: [2]

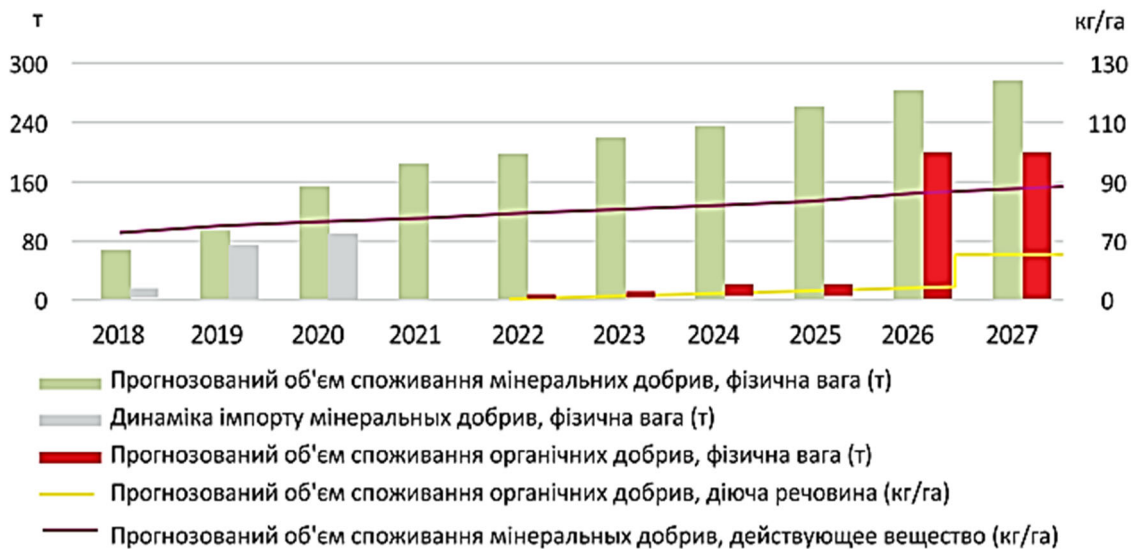

Рис. 2. Фактичний та прогнозований стан розвитку ринку органічних добрив в Україні

Джерело: [3]

стимулює попит на органічні добрива. У міру того, як зростає поінформованість про шкідливий вплив хімічних добрив, все більше виробників звертаються до органічних варіантів просування методів сталого ведення сільськогосподарства. Цей зсув підтримується урядовими ініціативами та постановами, які заохочують використання органічних та екологічно чистих матеріалів для сільськогосподарства.

2. Досягнення технології органічних добрив

Технологічні досягнення роблять органічні добрива більш ефективними та простими у використанні. Сучасні методи обробки покращили вміст поживних речовин та ефективність застосування цих добрив. Такі інновації, як покращені методи компостування, мікробні інокулянти та органічні гідропонні поживні речовини, роблять органічні варіанти більш привабливими, скорочуючи розрив ефективності між синтетичними та органічними добривами.

3. Розширення органічного землеробства

Світове зростання органічного сільськогосподарства є прямим драйвером ринку органічних добрив. Оскільки дедалі більше земель сертифіковано як органічні, попит на органічні добрива продовжує зростати. Це розширення не обмежується традиційними ринками, такими як Північна Америка та Європа; У країнах Азії, Латинської Америки та Африки також спостерігається значне зростання органічного сільськогосподарства,

чому сприяє зростання споживчого попиту на органічні продукти.

4. Диверсифікація асортименту продукції

Щоб задовольнити особливі потреби різних культур та ґрунтів, виробники диверсифікують свій асортимент продукції. Ця тенденція включає розробку індивідуальних сумішей добрив, адаптованих до місцевих сільськогосподарських умов і конкретних вимог сільськогосподарських культур. Крім того, зростає інтерес до спеціалізованих продуктів, таких як рідкі органічні добрива, які прості у застосуванні та можуть бути інтегровані в існуючі іригаційні системи ферм.

5. Інтеграція органічних добрив у програми оздоровлення ґрунту

Зростає визнання ролі органічних добрив загалом здоров'я ґрунту. Органічні добрива не тільки постачають необхідні поживні речовини, але також покращують структуру ґрунту, посилюють мікробну активність та підвищують стійкість до посухи. Отже, їх все частіше включають до комплексних програм управління здоров'ям ґрунтів, спрямованих на підтримку продуктивних та стійких сільськогосподарських систем.

Висновки. Ринок органічних добрив готовий до подальшого зростання, оскільки тенденції до сталого розвитку та технологічних інновацій збігаються. У міру розвитку цього сектора він обіцяє запропонувати складніші та ефективніші рішення в контексті циркулярної економіки та маркетингових відносин. Зростаюча диверсифікація продуктів та інтеграція органічних добрив у ширші стратегії оздоров-

лення ґрунту відбивають зрілий, стійкий ринок, готовий задовольнити потреби сучасного органічного землеробства. Завдяки постійному розвитку та підвищенню обізнаності органічні

добрива відіграватимуть ключову роль у формуванні майбутнього сільського господарства, роблячи його більш стійким та продуктивним для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Городняк І., Петровський С. Аналіз ринку органічної продукції в Україні. *Економічний простір*. 2023. No 184. С. 31–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-5>
2. Амонс С. Е. Стан та перспективи розвитку виробництва органічної продукції в Україні. *Сільське господарство та лісівництво*. 2021. No 3 (22). С. 221–236.
3. Хаєцька О. П. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні та світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. No 6. С. 38–48.
4. Берсучька С. Я., Козичева Т. О. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку органічної продукції. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. No 2(60). С. 165–172.
5. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 No 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
6. Некрасова Л. А., Дискіна А. А. Взаємодія стратегічного планування економічного розвитку виробничих підприємств та регіонального маркетингу. *Маркетинг і цифрові технології*. 2018. № 3/2. С. 104–118.
7. Панченко М. О. Маркетингові інструменти просування органічних добрив в умовах сучасного сільського господарства. *Маркетинг і цифрові технології*. 2024. 8/3. С. 114–124. URL: <https://mdt-opu.com.ua/index.php/mdt/article/view/378/264>

REFERENCES:

1. Ghorodnjak, I., Petrovsjkyj, S. (2023). Analiz rynku orghanichnoji produkciji v Ukraini [Analysis of the market of organic products in Ukraine]. *Ekonomichnyj prostir – Economic space*, 184, 31–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-5> [in Ukrainian].
2. Amons, S. E. (2021). Stan ta perspektyvy rozvytku vyrobnyctva orghanichnoji produkciji v Ukraini [State and prospects for the development of organic production in Ukraine]. *Sil'sjke ghospodarstvo ta lisivnyctvo – Agriculture and forestry*, 3 (22), 221–236 [in Ukrainian].
3. Khajecjka, O. P. (2019). Perspektyvy rozvytku rynku orghanichnoji produkciji v Ukraini ta sviti [Prospects for the development of the market of organic products in Ukraine and the world]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualjni pytannja nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 6, 38–48 [in Ukrainian].
4. Bersucjka, S. Ja., Kozycheva, T. O. (2020). Suchasnyj stan i perspektyvy rozvytku rynku orghanichnoji produkciji [Current state and prospects for the development of the market of organic products]. *Ekonomichnyj visnyk Donbau – Economic Herald of Donbass*, 2(60), 165–172 [in Ukrainian].
5. Pro osnovni pryncypy ta vymoghy do orghanichnogho vyrobnyctva, obighu ta markuvannja orghanichnoji produkciji: Zakon Ukrainy vid 10.07.2018 No 2496-VIII [On the basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products: Law of Ukraine dated July 10, 2018 No. 2496-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> [in Ukrainian].
6. Nekrasova L. A., Diskina A. A. (2018). Vzaemodiya strategichnogo planuvannya ekonomichnogo rozvitku virobnychih pidpriemstv ta regionalnogo marketingu [Interaction of strategic planning of economic development of manufacturing enterprises and regional marketing]. *Marketing i cifrovi tehnologii*, 3/2, 104–118.
7. Panchenko M. O. (2024) Marketingovie instrumenti prosuvannya organichnih dobriv v umovah suchasnogo sil'skogo gospodarstva [Marketing tools for the promotion of organic fertilizers in the conditions of modern agriculture]. *Marketing i cifrovi tehnologii*, 8/3, 114–124. URL: <https://mdt-opu.com.ua/index.php/mdt/article/view/378/264>